

Warszawa, lipiec 2023 r.

Okrągły stół odrzański Postulaty

29 czerwca 2023 roku w siedzibie Instytutu Ochrony Środowiska - Państwowego Instytutu Badawczego odbył się Okrągły stół odrzański. Celem wydarzenia było omówienie dotychczasowych działań i wypracowanie **możliwych do wdrożenia rozwiązań** w związku z sytuacją na rzece Odrze.

Jak zauważyli sami uczestnicy, dyskusja, w której uczestniczyli przedstawiciele organizacji pozarządowych, naukowcy, a także przedstawiciele biznesu, była bardzo potrzebna i pozwoliła na omówienie problemu i przedstawienia różnych perspektyw jego postrzegania.

W trakcie dyskusji uczestnicy Zgromadzenia stwierdzili, że:

- Odra jako rzeka bardzo zdegradowana, głównie wskutek przekształcenia jej koryta i całej zlewni oraz intensywnego zanieczyszczenia w tym zasolenia, ma bardzo ograniczone zdolności samooczyszczania.
- Sytuacja na rzece Odrze to problem społeczny i ekologiczny i w tej kategorii powinna być rozpatrywana, co powinno przełożyć się na konkretne decyzje polityczne (w tym zmiany prawne i administracyjne oraz szeroką dobrą edukację), które skutecznie będą przeciwdziałać skutkom wieloletnich przekształceń tej rzeki i jej zlewni oraz doprowadzą do jej lepszego stanu.
- Działania monitoringowe, jak i mające na celu eliminację i ograniczenie zasolenia oraz związków biogenych (i w konsekwencji *Prymnesium parvum*) w wodach Odry są potrzebne.

Zgromadzeni, w celu polepszenia stanu ekosystemu rzeki Odry i walki z przyczynami prowadzącymi do rozwoju gatunku inwazyjnego, jakim jest „złota alga”, zgłaszali następujące postulaty:

1. Stopniowe ograniczenie ładunków (m.in. zasolenia, biogenów) zrzuconych do rzeki Odry, poprzez działania o charakterze krótko- i długoterminowym:
 - weryfikacja pozwoleń wodnoprawnych na podstawie bilansu wodnogospodarczego oraz ograniczenie dopływów zanieczyszczeń zarówno tych legalnych i nielegalnych, jak i zanieczyszczeń obszarowych z rolnictwa,
 - wdrożenie inteligentnego systemu gospodarowania wodami zlewni rzeki Odry opartego na modelu numerycznym ilościowym i jakościowym całej zlewni, który byłby podstawą do podejmowania decyzji w zakresie zarządzania wodą, w tym tymczasowego ograniczania zrzutów,
 - prowadzenie bieżącego monitoringu ilościowego i jakościowego wszystkich zrzutów z dostępem do wyników on-line w czasie rzeczywistym,

- zróżnicowanie opłat za zrzuty zasolonych wód do rzek w celu zmotywowania podmiotów do ograniczania zrzutów zanieczyszczeń poprzez inwestowanie w systemy oczyszczania oraz systemy ograniczające zasolenie,
 - długoterminowe działania inwestycyjne w systemy oczyszczania oraz systemy ograniczające zasolenie mające doprowadzić do poprawy jakości wód rzeki Odry,
 - w ujęciu krótkoterminowym utrzymanie zarządzania zrzutami wód zasolonych w sposób pozwalający na ograniczenie ryzyka wystąpienia zakwitów „złotej algi” oraz ewentualna rozbudowa systemów retencyjno–dozujących.
2. Wdrożenie badań przesiewowych na innych rzekach i istotnych zbiornikach w Polsce pod kątem obecności „złotej algi”.
 3. Rozszerzenie monitoringu interwencyjnego prowadzonego przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska o zbiorniki retencyjne wód pokopalnianych i wprowadzenie pilotażowych badań z wykorzystaniem starorzeczy wspomagających procesy samooczyszczania.
 4. Pilne przygotowanie i wdrożenie działań bioasekuracyjnych dla wszystkich użytkowników wód, co pozwoli na zmniejszenie ryzyka przenoszenia *Prymnesium parvum* na inne zbiorniki i ciek.
 5. Zaprzestanie regulacji Odry oraz ograniczenie w specustawie odrzańskiej inwestycji, które nie dotyczą renaturyzacji i przywracania łączności ekologicznej cieków i wprowadzenie do specustawy działań renaturyzacyjnych pozwalających na skuteczną odbudowę utraconych funkcji rzecznych.
 6. Renaturyzacja koryta Odry i jej doliny w jak największym stopniu oraz zwiększenie możliwości retencji gruntowej całej zlewni Odry, poprzez m.in. zaniechanie prowadzenia prac utrzymaniowych i robót hydrotechnicznych sprzyjających szybszemu odprowadzaniu wody w miejscach, gdzie zagrożenie powodziowe nie występuje i gdzie nie ma rzetelnie uzasadnionej innej potrzeby ich wykonania.
 7. Zalesianie możliwie największej powierzchni zlewni Odry i ograniczenie wycinki drzew na jej obszarze.
 8. Rozszczelnienie możliwie największej powierzchni zlewni celem zwiększenia infiltracji wód opadowych do wód gruntowych. Unikniemy wtedy zagrożenia powodziowego i tym samym prowadzenia prac utrzymaniowych na małych ciekach i małych rzekach.
 9. Rozważenie możliwości skierowania wód kopalnianych odprowadzanych obecnie bezpośrednio lub poprzez dopływy do Kanału Gliwickiego bezpośrednio do Odry, co mogłoby wyeliminować główne miejsce powstawania zakwitów „złotej algi”.

Uczestnicy wyrazili wolę kontynuacji współpracy i udziału w kolejnym spotkaniu z udziałem reprezentantów wszystkich interesariuszy.